

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Acta D. Dagoberti Francorum Regis Et Martyris, Et In Ea
Notationes P. Alexandri Wilthemii Soc. Iesv Presbyteri**

Wilthem, Alexandre

Avgvstae Trevirorum, 1653

Praefatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10143

IN ACTA
D. DAGOBERTI
REGIS ET MARTYRIS
PRÆFATIO.

V I D E O multos nostræ memoriæ homines in eâ quæstione versari, quis sit Dagobertus ille, cuius Sathanaci ad Mosam sacrum corpus situm est? Nonnulli enim existimabant, esse Dagobertum cognomento Magnum, Chlotarii filium, Sigiberti Austrasiorum regis patrem. Alij Dagobertum, Sigiberti iam dicti filium, quem impuberem adhuc & regni legitimum hæredem, Grimoaldus tutor eius attondit, regnoque exclusit. Qui verò crederet, aut suspicaretur ad eò, esse Childeberti vltimi filium, Pipino Heristallio & Carolo Martello æqualem, Dagobertum Iuniorem vulgo in annalibus appellatum, nemo vnus hucusque inuentus est. Et hic tamen verè ille ipse est.

Nam Dagobertus Magnus, simul atque obiit, illatus est in basilicam D. Dionysii, prope Lutetiam Parisiorum. Quod quemadmodum historia omnis vetus clamat: ita, delatum aliò eius cadauer, nullus neque antiquorum, neque recentium, scripsit. Quin ad eò nuper Doubletius, *Prior*, vt vocant, cœnobij D. Dionysij, qui res suæ domus, quatuor libris complexus est, in quarto, capite I. scribit, cadauer Dagoberti Magni sub arâ basilicæ maximæ, etiamnum esse situm.

Iam Dagobertum alterum, quem regno Grimoaldus exclusit, sepultum esse Rothomagi, testantur D. Audoëni, eius vrbs Episcopi, acta, tum ea, quæ Surius emisit, tum ea, quæ manu exarata in cœnobio D. Maximini Treuirorum episcopi exstant, diuersorum vtraque auctorum. Suriana omnium manibus teruntur: Maximiniana ita habent; *Rexit autem beatus pontifex Audoënus Rotomagensem ecclesiam annos tres & quadraginta, menses tres, & dies decem. Nonagenarius migravit ad Christum, Dominica Kalendarum Septembrium, qui fuit annus incarnationis Domini DCLXXVII.* * *Ecclesia porrò, in quâ sanctum corpus conditum est, miro fertur*

* Lege DC
LXXXIX.
Nam in
actis

actis D. E- fertur opere constructa ab artificibus Gothis, ab antiquissimo Lothario Fran-
ligij, ipse corum rege. Flavius episcopus, ciuitatis eius sedem tunc gubernabat, Domi-
D. Audoc- nica incarnationis anno D. in qua prefati regis Lhodbarij due requiescunt
nus scribit se inaugu- uxores, Aldetrudis atque Bertetrudis, & Dagobertus, Sigiberti regis filius,
ratum XIV. quem Grimoaldus clericum fecit. Hildericus etiam rex, frater Theoderici,
die mensis & uxor illius Bilhildis cum filio. Hos sanctus episcopus ibi sepeliuit.

III, anno III
Chlodouai,
iuuenculi
adhuc re-
gis, die Do-
minica, an-
te Litaniis,
hoc est,
anno DC
XLVI.

Ad quæ aduertant animum illi, qui calidè hactenus contendunt, Dagobertum Sigiberti filium, sepultum esse in Monte Falconis haud longè Viroduno, quibus, quid istum errorem præbuerit, non video, nisi fortè Flodoardi locus quidam in libro IV. historię Remensis malè intellectus, aut potius supinè lectus; Traditur ibi capite XXXIX. Baldricum abbatem, in Monte Falconis fuisse tumulatum, de quo proximo capite superiore Flodoardus dixerat: *ferris*, cum Sigiberti Austrasię regis fuisse filium; sed *ferris*, inquam. Esto tamen, fuerit is verè Sigiberti regis filius, an continuè nodum hęc stringere licet, nexumque hunc facere? ergo Baldricus ille, situs in Monte Falconis, est frater suus Dagobertus. Quid absurdum, si hoc absurdum non est?

Quare de Dagoberto nostro, ut quis sit sciatur, ita argumentandum cenſeo. Cum tres tantum Dagoberti reges Francorum in publicis receptisque annalibus inueniantur, primus Dagobertus Magnus, alter Dagobertus nepos eius, regno exclusus, tertius Dagobertus Iunior, Childeberti filius, quoniam superiores duo, alter ad D. Dionysij, alter Rothomagi sepultus est, tertium, Childeberti filium, eum utique esse oportet, cuius Sathanaci in ueneratione tumulus est.

Quamquam hæc ita disputare minimè necesse erat, postquam acta, quæ hic edimus, abundè adstruunt, quis Dagobertus Sathanaci conditus sit? Nimirum Dagobertum, Pipino Heristallio, Carolo Martello, Ratbodo Frisiorum duci an regi, Diuis Willibrordo & Bonifatio archiepiscopis, & Hugoni Fontanellæ abbati, Drogonis filio, Pipini Heristallij nepoti, æqualem, qui patrem habuit Childebertum, inter Franciæ reges eâ appellatione postremum.

Huic ueritati, uelut cumlatiore mensurâ, addantur testimonia duorum ex antiquitate scriptorum, quorum alter Theodoricus cœnobita Epternacensis, ante annos amplius quingentos, alter Albericus, cœnobij Trium Fontium in Burgundia alumnus, ante annos amplius quadringentos floruerunt, uterque autem prodit, S. Dagobertum Sathanaci situm, eundem esse, qui Carolo Martello, fuit æqualis. Locos eorum infra opportunè dabimus. *panemus.* Verum,

Verùm, hîc fortasse idem nobis euenisse quidam arbitrabuntur, quod ijs, qui genus & originem suam retrò excutientes, in maiores pœnitendos, & pessimi odoris auos inciderunt. Quomodo Satyræ tertioris auctor, Romanos equites, altè nimis profapiam repetentes, monet, ne ad Romulum vsque nomen reuoluant, nisi peruenire velint ad maxima scelera, ex quibus Roma primum conflata est, ad latrones, ficarios,

Aut id quod dicere nolo.

Postquam enim Dagobertum, quis sit, iam inuenimus, nempe, fuisse Childeberti postremi filium, conuitium illi continuò vulgus faciet, dicetque, fuisse ergo eum ex ignauis illis Francorum regibus, in quos stirps nominis Merouingici defecit. Quos qui descripserunt, scenâ quidem & spectaculis apta multa, nihil autem veræ maiestatis, nihil summo illo imperio dignum nobis attulerunt. Reges comatulos, per annua comitia in campum Martium, seu Madium, seu Maium (ita enim variè appellabant) iugatis bobus in carpento procedere solitos. Confedissee ibi in throno, & à populi multitudine munera accepisse. Iuxtà prætorio præfectos ad fuisse, & eius anni res, domi militiæque gerendas, populo indixisse. Hinc reges, velut ex teatro, domum auectos, ad regale palatium Mamaccas, vbi decretis certis vectigalibus, in otio & socordiâ, tanquam in faginâ, alerentur, nihilque curarent, nisi vt tabulis publicè edendis præessent, & comam ex disciplinâ primorum Franciæ regum submitterent: Vt proinde Dagobertus, cum ex postremis illis Merouingicis regibus vnus fuerit, non sanctus, sed ignauus, videatur à nobis esse inuentus.

Terrent ista profectò; sed vt Laruæ, quibus foris horrenda species, intus nihil omnino ad timorem, præter inani^{mentâ} vana & vacua.

Primum enim, cedo, qui sunt, qui talia, de regibus illis prodidêre? Auctores antiqui, inquis: incertus ille, qui primum velut limen obtinet annalium Metensium; ex varijs enim collecti sunt; deinde Eginhartus Carolo Magno à secretis; ac tandem scriptor anonymus annalium à Petro Pithoeo editorum, ex quibus alij hausêre. Recte! Illi ipsi sunt. Sed qua fide, ista tradiderunt? Primi quidem duo, toti sunt in laudibus stirpis Carolinæ, quæ Merouingicæ succreuit. Nec postremus, vt qui florête eâdem Carolinâ propagine scripsit, aliter de eâ, quàm magnificè; at de gente Merouingicâ non nisi exiliter, scribere potuit, vel ausus est. Vnde haud dubia fuit in istis omnibus, si non assentatio, certè blandiloquentia. Vetustiores, & genti Carolinæ anteriores, nihil tale de regibus

E

in

in litteras contulerunt. Quos, quin de regibus suis indecori ista, si vera fuissent, scribere auderent, nihil erat, quod retinere posset, quandoquidem (vt isti volunt) scenici tantum & vmbrales erant eorum reges, solique verendi præfecti prætorio, penes quos omnis potestas habebatur.

Sed nouum non est, solem orientem respici, & nouè exurgens imperium occumbenti anteferri.

Zuenteboldum, Arnolphi imperatoris filium nothum, Lotharingæ regem, à proceribus in prælio cæsum, narrant fuisse impotentissimi animi iuuenem, & planè tyrannum. Sed hæc produnt, qui Lotharingæ rebellibus proceribus Reginario, Odoacro, aliisque, qui tum in Lotharienti regno dominabantur, velificati sunt. At Suestra, oppido Iuliacensis prouinciæ, Zuenteboldus sanctus & Diuus colitur, talisque à Fisenio nostro, in libro, quem *flores ecclesie Leodiensis* inscripsit, celebratur.

Quare, de regum Merouingicorum posteriorum iactatâ ignauia, hoc primum dixerim, colorem esse inuidiosum, quo eos infecerunt laudatores & cultores Pipinianorum, & Carolinorum.

Et vt fucum hos homines fecisse magis appareat, age, eorum, quæ tam speciosè de regum Merouingicorum ignauia declamitant, nonnulla pressius intucamur. Eginhartus, vir eloquens, in actis Caroli Magni, ita de quolibet Merouingico rege scribit, vt præter inutile regis nomen, & precarium vita stipendium, quod ei præfectus aule, prout videbatur, exhibebat, nihil aliud proprij possideret, quam vnâ & eam per parui redditus villam, in quâ domum, ex quâ famulos sibi necessaria ministrantes, atque obsequium exhibentes, pauca numerositas habebat. Annales Metenses Mamaccas domum illam nuncupant, vbi regem annos totos confedisse volunt.

Hæc autem tabulis publicis, tum ipsorummet regum, tum aliorum, validissimè confutantur, quarum aliquot clausulas adferam.

Ordiant à regibus, qui post victum in Textriacensi prælio Theodericum regnarunt, quoniam ex hac victoriâ, præfecti prætorio ad summum illud potentia culmen euaserunt.

Childebertus, Dagoberti nostri pater, cænobio D. Dionysij dedit villam suam Solemium. *Datum Consintisce, Martij die XII. anno vero XII. regni nostri. Mamaccas in Dei nomine recognouit feliciter.*

Idem Helistam Batauiæ vicum, Pipino Heristallo de suo fisco, & ex largitatis suæ munere, concessit, vt est in tabulis Caroli Martelli.

Dagobertus noster, cænobio D. Arnulphi donauit vicum Nauis ad Mosellam, Idem Erfesfortense cænobium condidit, & ditauit. Idem quæ Sigibertus Dagoberti Magni filius Stabulensibus dedit, rata habuit.

Chilpericus, Daniel antea appellatus, cœnobio D. Dionysij attribuit ingentem siluam, Rouerito dictam, ad Sequanam in agro Parisiensi. *Datum pridie Kal. Marcias, annum secundum regni nostri, Compendio. In Dei nomine feliciter.*

Idem cœnobio D. Arnulfi Mediomatricibus donauit villam suam *Marte*, * *sitam in pago Moslense. Datum, quod fecit mensis Iunij octauo, anno secundo regni nostri. Compendio palatio nostro.* * Martille hodie

Qui hæc elargiti sunt, vnamne per parui redditus villam possidebant? sed de villâ publicâ Mamaccas iucundum est differere. Huc nimirum rex, postquam annuis comitijs in populi conspectum datus erat, *custodiendus* mittebatur. Mittebatur autem *cum honore & veneratione*. Papæ! Quo istud modo? In carpento, bubus iugalibus, agitatore vno, eoque tantum non bubulco. Nam aliter quoquam mouisse illos reges, Eginhartus negat. Hem! Quantum hoc erat venerationis! At cum Mamaccas iam deuentum erat, quid ibi? *Custodiebatur* nempe rex. Diceres, vt rem homines isti colorant, Mamaccas velut aliquem carcerem regibus miseris fuisse, aut auariam aliquam caueam, ex quâ nec proferre pedem, nec euolare fas esset, donec instantibus comitijs, carpento iniecti, vocatisque adiugum bobus, in campum martium spectaculum populi iterum auerendi essent. Quis non videt, quam vanè hæc scripta sint! Nunquid ex superioribus intelligitur, reges illos regnum peragrâsse, & tabulas (vt de alijs rebus gestis nil dicam) edidisse Confluentisci, Compendij? Ad dam nunc & alia palatia, in quibus reges illi versati sunt.

Theodericus Dagoberti nostri filius, pro Sithiuensi, seu D. Bertini monasterio, diplomata duo dedit. Primum ita desinit: *Data, quando fecit Martius dies III. anno primo regni nostri. Suesionis ciuitate.* Alterum ita: *Data, quando fecit Nouember dies decem, anno primo regni nostri Confluentis castro.*

Idem Theodericus rescripsit bis pro Monasterio Murbacensi. Rescripto primo, addita hæc ad calcem. *Gondolfs Villâ, in Dei nomine feliciter.* Secundo ista: *Data Metis, in cœnobio S. Arnulfi, eiusdem loci episcopi, quod est constitutum in Suburbio, sub die Kal. Maij, anno Dominica Incarnationis DCCXXIV. Indi Et. III. anno vero regni domini Theodorici V.*

Childericus, merovingicorum regum vltimus, pro Bertinianis tabulas edidit, hoc exitu: *Data, quando fecit Aprilis dies XXII. anno primo regni nostri, Crisciaco palatio.*

Quid? Qui modo Augustæ Suesionum, iam Confluentibus, nunc

ad Gondulfi Villam propter Mosellam, tum Diuoduri Mediomatricorum, hinc Cresciaci in Galliâ, degebant, eos tu in Mamaccas custoditos, tanquam Ludicrum aliquid populo suo tempore expromendum, dicas. Mitto cetera, de *carpento*, de *bubus*, de *bubulco rustico more agente*, in quibus eloquens mihi viderer, imo & facetus esse posse, si fabulis immorari esset animus.

Verum, demus illud (quod neutiquam tamen damus) demus, fuisse posteriores Merovingicos reges tantæ, quantæ isti volunt, socordix. At discrimen profectò inter postremos Merovingicos faciendum est, & à quibus decantata illa desidia primum coeperit, dispiciendum.

Chlodouæus itaque Dagoberti Magni filius, brachium D. Dionysij martyris abscidit; à quo facinore, ceu primâ labefactione, casum Merovingicæ domus arcessunt, scriptor Theoderico Iuniori æqualis, & Ado in chronico, Victus deinde est à Pipino Heristallio Theodericus rex, Dagoberti nostri auus; ac tum vel grauissimè inclinatum est Merovingicorum imperium, Maiorumque domus potestas penè suprâ reges elata. Necdum tamen *ignavi* vlli prorepserunt. Mortuo autem Dagoberto nostro, tum tandem vecordes isti exorti sunt. Ita enim scribit monachus S. Eparchij, in actis Caroli Magni: *Post Dagobertum, defecit genus regale, à prudentia, & regnavit post ipsum Dagobertum, Daniel clericus insensatus, frater eius, quem Franci mutato nomine vocârunt Chilpericum.* Auctor actorum D. Genulfi Libro II. *Post hunc verò Dagobertum regale genus à prudentiâ defecit.* Eximendus itaque ex vecordium numero Dagobertus noster, eiusque maiores.

Denique, si contentiosè adhuc reclamatur, reges Merovingicos, iam inde à Chlodouæo Iuniore, aut certe à Theoderico, quem vicit Heristallius, omnes, etiam antè Danielem, dicendos ignavos, quæro, quæ tandem ea fuerit ignavia? An quod amentes essent, & *insensati*? At omnes antè Danielem sapuisse, indubium est, & deinceps ex dicendis apparebit. An, quod rempublicam non attingerent? Quod bella non gererent? At, qui poterant, si prætório præfecti omnia hæc sibi arrogabant, regibus velut sub eorum dominatione depressis? Vitium nullum est, nulla culpa, nisi volentium. Qui coactus à rebus laudandis abstinet, turpitudinis nihil habet.

Postremò, conuincamus hîc quoque, gratisque dissimulemus, *ignavum* quoquo modo dici posse, qui vnus consilio & ope viri regnum domi, militiæque administrat, ipse interim modestus, tranquillus, honesto

in

in otio quietus ac pacificus, quis officere id existimet, quo minus innocens, rectus, & sanctus esse possit?

Quæ cum ita sint, vides, quæ sit eorum hominum inscitia, qui Dagoberto nostro ex solâ vulgi famâ (quæ fallax semper est) ignavi titulum imponendum esse putauerunt. Quod vt testatius etiam sit, legantur hæc acta D. Dagoberti, apparebitque eum non mediocriter sanè nauum ac strenuum fuisse regem.

Ita vindicato D. Dagoberto, pauca insuper adiicienda videntur, quæ faciant vindicando scriptore actorum eius. Atque vt incipiam ab eius nomine, id nos vir modestus latere voluit. Fuit autem ex ordine D. Benedicti, cui ordini Ecclesia debet scriptores penè innumerabiles. Scripsit verò, vt opinio nostra est, non multo post Carolum Caluum, aut certè proximè à Nortmannorum incursionibus, pro vt in notationibus obseruamus. Vnde necessariò consequitur, vt ea quæ prodit, vtique ipse videre non potuerit, sed ab alijs acceperit. Nec mihi dubium est, quin fama materiæ subinde aliquid præbuerit, aut scriptoris, recti & candidi hominis, calamum, rebus interdum non ita exploratis, velut sequiore quodam atramento inxerit; & bis quidem aliquanto spectatius. Nam primo, tradit D. Dagobertum ab auia Balthilde in monasterio Calæ, vbi illa post exactum coniugium pientissimè vixit & obiit, educatum, quod tempora non patiuntur. Deinde somnium, quod vni ex maioribus D. Dagoberti, Guntramno Burgundionum regi, oblatum esse scribitur, id D. Dagoberto attribuit. Quæ quam impetrabilis veniæ peccata sint, facile æstimabit, qui actorum D. Georgij martyris, D. Siluestri pontificis maximi, D. Seruatij Tongrorum episcopi (vt alia eius generis multa omitteram) meminerit. Et acta quidem D. Siluestri, quanto in precio sunt, tum apud alios, tum apud Cæsarem cardinalem Baronium! Quanta est viri eminentissimi in ijs defendendis diligentia! Quid non ingenij & studij contulit magnus ille annalium sacrorum conditor, vt disputationem Constantini Magni cum Iudæis, vt fugam & latebras D. Siluestri, vt draconem illum subterraneum explicaret! Et quanquam fecit ista sane feliciter, inuenit tamen fabulositatis aliquam scoriam quam ex auro illo excoqueret. Iam Metaphrastes, qui de Diuorum rebus gestis iustū volumen composuit, & meritò magni fit ab omnibus orthodoxis, nunquid tamen à grauiissimo censore Bellarmino in nonnullis notatus est? Hæc ergo, aliaque id genus scriptorum monumenta, cum non tantum non repudientur, verum etiam, vt par est, honoratissimè recipiantur,

piantur, quamuis falsa nonnulla contineant: multo magis scriptor hic noster qui res multas huc vsque incognitas profert, ambabus, vt aiunt, manibus accipiendus est, nec idcirco quod bis (& quantum hoc est) à famâ circumuentus, non responderit liquidissimæ veritati; semel, dum personæ attribuit, quod loco, in quo persona degebat, attribuendum erat: iterum, dum rem alioqui veram, abalienauit; quibus de rebus in notationibus enucleatius tractamus. Cetera vero horum actorum, quicunque volet, securus legat, atque, vt à D. Hieronymo vsurpem verbum, quod ipse de D. Hilarij commentarijs scripsit ad Lætam, *inoffenso decurrat pede.*

IN ACTA
D. DAGOBERTI
REGIS ET MARTYRIS.
NOTATIONES.
IN PROLOGO M.

SRATERNITAS SATHANAGENSIS. Sathana- cum Mosæ infra Virodunum acubans oppidum, tum munitionibus, tum imprimis Diui Dagoberti regis exuuijs nobile, quis condiderit, non inuenio. Perantiquum esse locum, constat ex vocabuli exitu. *Acum* enim veteri Celtarum linguâ villam esse, contendunt docti. Id in confesso est, antiquissimarum Urbium vicorumue nomina in *acum* inclinari; vt Gessoriacum, Moguntiacum, atque, vt propinquâ etiam Sathanaco loca consecremur, Mosacum (*Moulay*) Duodeciacum, (*Douzy*) Iuueniacum (*Iuigny*) Quintiacum (*Quincy*) Gemmacum (*Jamais*) Caluenciacum (*Chauancy*)

Quod verò auctor actorum, quæ illustratum imus, prodit, Sathana-
nacum